

zacija in odnosi med prostorskimi podatki, Strateški programi, Atlas, Avtomatizacija zajema podatkov, Tehnike namiznega založništva, Zgodovina kartografije, Ženske in kartografija. Poleg teh je bilo še trikrat toliko referatov pripravljenih in prikazanih na posterih, med njimi le eden iz Slovenije (mag. Božena Lipej, GURS). Referati so se po kvaliteti in uporabnosti med seboj zelo razlikovali. Splošen vtis je, da na znanstvenem področju v kartografiji ni mnogo novega, da se s podobnimi težavami kot mi spopadajo tudi v drugih državah. Popolnoma avtomatizirana izdelava kart različnih meril in tematik iz ene ali več osnovnih baz še ni povsem mogoča. Predvsem so težave z generalizacijo, pozicioniranjem imen in prikazovanjem reliefa (senčenjem).

Praktični dosežki, inštrumenti in programska oprema so bili predstavljeni v razstavnem prostoru. Predstavljala se je večina pomembnejših izdelovalcev inštrumentarija (GPS), proizvajalci risalnikov in tiskalnikov za namen kartografije, največ pa je bilo izdelovalcev kartografske programske opreme. Izmed teh smo si še posebej pozorno ogledali izdelke podjetja Intergraph in si ogledovali možnosti in načine dela s to, danes edino operativno profesionalno kartografsko programsko opremo na svetu.

V sklopu konference se je odvijala generalna konferenca ICA in sestanki posameznih delovnih skupin. V delovni skupini za taktilno kartografijo in karte za slabovidne je kot predstavnik Slovenije sodeloval mag. Roman Renner (IGF) in predstavil nacionalno poročilo o opravljenem delu na področju taktilne kartografije v Sloveniji.

V konferenčni stavbi je bila na ogled razstava kart z vsega sveta. Slovenski pano je bil s 64 kartami med najdaljšimi, gradiva pa so prispevali GURS, IGF, Geodetski zavod Slovenije, Urad za prostorsko planiranje pri Ministrstvu za okolje in prostor, Gozdarski inštitut Slovenije, Statistični urad Republike Slovenije ter Biološki in Geografski inštitut ZRC SAZU. Na ogled je bilo tudi nekaj manjših razstav, od razstave znamk s kartografsko vsebino, spominske razstave Eduardu Imhofu, utemeljitelju metod kartografskega senčenja, pa do razstave zračnih posnetkov mest.

Morda najkoristnejši in najpomembnejši dogodek celotne konference je bil obisk in predstavitev Kartografskega inštituta Katalonije (Institut Cartografic de Catalunya – ICC). Inštitut je leta 1982 ustanovila vlada avtonomne pokrajine Katalonije in danes zaposluje okoli 200 ljudi. Ogled smo pričeli na oddelku za fotogrametrijo, kjer zajemajo podatke na os-

mih digitalnih fotogrametričnih postajah Intergraph in štirih analitičnih inštrumentih Leica. V lanskem letu so na podlagi aeroposnetkov zaključili z zajemom digitalne topografske baze merila 1:50000 za celotno ozemlje Katalonije (cca. 30.000 km²), hkrati pa so izdelali digitalni model reliefa gostote 1,5 m. Poleg tega izdelujejo digitalne ortofotokarte v merilih 1:5000 in 1:25000, snemajo fasade in druge objekte. Obisk smo nadaljevali v oddelku za avtomatizirano kartografijo, kjer se programerji trudijo ponostavljati postopke dela na ostalih oddelkih. Tako so učinkovito rešili problem analitičnega senčenja, dosejajo pa tudi določene rezultate pri nekaterih postopkih avtomatske generalizacije. V kartografskem oddelku so nam predstavili nekatere izmed množice kart, ki jih izdelujejo izključno digitalno: topografske karte Katalonije 1:5000, 1:25.000, 1:50.000, 1:250.000, ortofotokarte, satelitske posnetke SPOT-a, reliefne karte in geološke karte. Po naročilu in ob plačilu uporabnikov izdelujejo tudi tematske karte in karte drugih območij, medtem ko izdelavo uradnih kart in kartografskih baz v celoti financira vlada Katalonije. Poleg opisanih oddelkov imajo na inštitutu še oddelek za GIS, kjer se ukvarjajo s topografskimi bazami, ter oddelek za geologijo in geofiziko.

Splošen in nezmotljiv vtis ob obisku ICC je, da avtomatizirana kartografija ne le ni več daleč, ampak je že danes povsem izvedljiva. Nujni pogoj za njo je le sodobna oprema in predvsem pravilne politične odločitve o pomenu in smiselnosti posameznih kartografskih izdelkov. V pičlih trinajstih letih obstoja so na ICC lahko dosegli tako izjemno opremljenost predvsem po zaslugi pravilnih usmeritev ustreznih državnih in pokrajinskih organov.

Končno moramo omeniti tudi neformalne stike in pogovore s kartografi iz raznih držav, med katerimi so najpomembnejši pogovori o možnostih sodelovanja in medsebojni pomoči s predstavniki sosedov, predvsem Avstrijci in Hrvati.

S konference smo prinesli obilico gradiva, od zbirke vseh 589 objavljenih člankov do najrazličnejših prospektov, kart in ostalega materiala.

SLOVENIJA NA VOJAŠKEM ZEMLJEVIDU 1763–1787 Jerneja Fridl

Sodelavci Zgodovinskega inštituta ZRC SAZU so pod vodstvom dr. Vincenca Rajšpa izdali prvo od

skupno osmih knjig *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, h kateri sodijo tudi faksimile devetnajstih sekcij Jožefinskega vojaškega zemljevida. Prvi niz izdanih listov vključuje območje Bele Krajine, del Notranjske, celotno Kočevsko in del današnje Dolenjske.

To kartografsko izjemno delo tedanjih avstrijskih dežel je bilo zaradi državne varnosti več desetletij nedosegljivo širšemu krogu uporabnikov in žal ni imelo večjega vpliva na tedanji kartografski razvoj. Habsburški vojaški kartografi so se tako zahtevnega dela lotili na ukaz cesarice Marije Terezije, ki je na pobudo šefa generalštaba grofa Lacyja leta 1763 zahtevala vojaško topografsko izmero celotne habsburške monarhije. Za izvedbo tako obsežne izmere so potrebovali veliko usposobljenih kartografov, zato so k sodelovanju pritegnili kar absolvente inženirskih akademij. S pomočjo takoiemenovanih merskih miz so na terenu izdelali barvne originale listov za vsako sekcijo vojaškega zemljevida, v pisarnah pa so kasneje v barvah prerisali originale. Zaradi vojaških zahtev so posebno pozornost namenili predstavitvi reliefa, vrsti rabe tal, hidrografskemu omrežju, tlorisom naselij in pomembnejšim zgradbam, imena pa so želeli zapisati v deželnem jeziku, vendar se na našem območju mnogokrat pojavlja madžarski način zapisa. V okviru političnih enot je bilo celotno območje izmere razdeljeno na 4685 sekcij, nad 110 sekcij pokriva današnje območje Slovenije, in večina kart je izdelana v merilu 1:28.800, zaradi uporabe seženjskega merskega sistema v omenjenem obdobju. V ločene zvezke so za vsako sekcijo vpisali tudi podatke, ki jih ni bilo mogoče prikazati na kartah, a so bili z vojaškega stališča izredno pomembni. Za imeni krajev tako najpogosteje sledijo podatki o oddaljenosti sosednjih krajev v urah ali korakih, opisi trdnejših zgradb, tekočih in stoječih voda, poti, ki vodijo do krajev, okoliških hribov in prehodnost gozdov.

Kljub temu, da je izmero ukazala Marija Terezija, so opravljeno kartografsko delo kasneje poimenovali Jožefinski vojaški zemljevid. Njen sin, Jožef II., je namreč po očetovi smrti prevzel vrhovno vodstvo vojaških zadev in nenehno nadzoroval kartiranje ter se zavzemal za njegovo napredovanje.

Vse do danes je bilo to izjemno kartografsko delo skorajda nedosegljivo, saj so originali shranjeni v Vojnem arhivu na Dunaju. Prav zato je treba posebej pohvaliti vse, ki so s svojim delom in sodelovanjem omogočili izid knjige *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, pomembne ne le z zgodovinskega vidika, temveč uporabne tudi za najrazličnejše raziskave o vegetaciji, poselitvi, imenoslovlju ipd. Opravljeno je bilo namreč zahtevno transliteriranje iz gotice v nemščino, kasneje še prevod v slovenski jezik z upoštevanjem današnjih zemljepisnih imen. Posebna vrednost opravljenega dela je v dvojezičnem indeksu na koncu knjige, ki olajša iskanje imen na kartah ali v besedilu in nudi povezavo nekdanjih toponimov z današnjimi.

Ob predstavitvi knjige je bilo tudi povedano, da državne službe, razen nekaterih izjem, niso imele pravega posluha, da bi finančno podprle izid tega dela. Upajmo, da bo ob izdajah naslednjih zvezkov in kartografskih reprodukcij drugače in da bomo pri nadaljnjih znanstvenih raziskavah lahko za celotno območje današnjega slovenskega ozemlja uporabljali ta, vsebinsko bogat in tehnično izpopolnjen zemljevid s pripadajočim besedilom.

Ob predstavitvi knjige je bilo tudi povedano, da državne službe, razen nekaterih izjem, niso imele pravega posluha, da bi finančno podprle izid tega dela. Upajmo, da bo ob izdajah naslednjih zvezkov in kartografskih reprodukcij drugače in da bomo pri nadaljnjih znanstvenih raziskavah lahko za celotno območje današnjega slovenskega ozemlja uporabljali ta, vsebinsko bogat in tehnično izpopolnjen zemljevid s pripadajočim besedilom.

ZGOŠČENKA KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE Mauro Hrvatín

Novo izdajo Krajevnega leksikona Slovenije smo našim bralcem že predstavili. Leksikon je sprva izšel v knjižni obliki, ob koncu leta pa še kot zgoščanka (CD). Zgoščenko so pripravili sodelavci Geografskega inštituta ZRC SAZU in Inštituta za geografijo v sodelovanju z računalniškim podjetjem AMEBIS in založbo DZS.

Ob nakupu je zgoščanka varno shranjena v lično izdelani škatli, ki navzven spominja na knjigo. Inštalacija programa je hitra in preprosta, poleg solidnega računalnika pa zahteva še programsko okolje MS Windows 3.1. ali 95.

Vsebina zgoščanke ni povsem identična z vsebino knjige. Uvodna besedila iz knjige so izpuščena, vsebino preglednice, ki zaključuje knjigo, pa nadomeščajo diagrami in sličice (ikone) pri opisih posameznih naselij. Tako krožna diagrama kažeta delež zaposlenih po posameznih sektorjih ter okvirno starostno strukturo, s stolpci pa je prikazano spreminjanje števila prebivalcev ob popisih med leti 1869 in 1991. Opremljenost kraja je razvidna na osnovi dvaindvajsetih sličic.

Jedro zgoščanke tvori tematski digitalni zemljevid ter seveda opisi vseh 5982 naselij, kolikor jih je trenutno v Sloveniji. Pri večjih in pomembnejših naseljih je priložena tudi barvna fotografija. Ob opi-